

Pasienten og legen

Redaksjonelt

«Måten å behandle pasienter på,
å vinne deres tillit,
kunsten å lytte til dem,
berolige og trøste dem...
– alt dette kan ikke
læres fra bøker»

Theodor Billroth (1829–94)

«Den læge som kjenner pasienten og er villig til å lytte til henne, kan i løpe av en samtale finne meget,» skrev Trygve Braatøy for 50 år siden (1). Denne erkjennelsen er stadig aktuell, og det er fortsatt like vanskelig å omsette kunnskapen til handling.

I helsevesenet har ikke kunden alltid rett i den forstand at pasientenes ønsker bestandig kan innfris, verken i diagnostikk eller behandling. Men pasienten har rett til både hjelp, medvirkning og informasjon, og disse og flere pasientrettigheter er fra i år samlet i en egen lov. Kontinuiteten, eller kjennskapet til pasienten som Braatøy kalte det, er forsøkt sikret ved fastlegeordningen i primærhelsetjenesten og ordningen med pasientansvarlig lege i sykehus. Formelle rettigheter og administrative ordninger er et godt utgangspunkt, men langt fra tilstrekkelig for et optimalt lege-pasient-forhold. Pasientens rett til å bli hørt og forstått lar seg nemlig ikke lovfeste. Det er og blir en etisk og profesjonell forpliktelse for legene. Og på dette feltet er pasientene våre beste læremestre.

Selvbiografiske skildringer av sykdom, såkalte autopatografier, er en litterær sjanger i vekst, og flere slike bøker omtales i dette nummer av Tidsskriftet (2). Pasientens røst lyder også direkte fra Tidsskriftets spalter. To pasientberetninger har det til felles at det er kommunikasjonsproblemer som kritiseres (3, 4). Pasientombudet i Nord-Trøndelag etterlyser flere beklagelser (5), men målet er selvsagt å unngå beklagelige opplevelser.

Legers manglende evne til å lytte til sine pasienter er den viktigste grunnen til at lege-kunsten forfaller, skriver kardiologen Bernhard Lown (6). Det er mange forklaringer på denne utviklingen, som tidspress, økende oppsplitting av ansvar og urealistiske pasientforventninger, men ikke noe av dette rokker ved idealene i alt legearbeid. Lown, som er best kjent som mottaker av Nobels fredspris i 1985 på vegne av Leger mot atomkrig, minner oss om at ethvert møte mellom lege og pasient skal ende med at pasienten kjenner seg bedre (6). Dette er kjernen i lege-kunsten, og det er godt å se effekten av lege-pasient-forholdet bekreftet i randomiserte, kontrollerte undersøkelser. En fersk metaanalyse konkluderer med at en «varm, vennlig og beroligende opptreden» hos legen er virkningsfull (7).

Spesialiseringen gjør legestanden mer og mer heterogen. Bortsett fra medisinsk embetseksamen er det ikke mye vi har felles. Det at vi alle er pasienter eller potensielle

pasienter, er en viktig fellesnevner som kan utnyttes både til egen og andres fordel. Som for andre pasienter varierer nok også våre ønsker og prioriteringer. Sannsynligheten er likevel stor for at vi ønsker at noen lytter til oss. Det er ingen forutsetning for legegjerlingen at man har gjort eksakt de samme erfaringer som sine pasienter, skriver Arne Johan Vetlesen i dette nummer av Tidsskriftet (8). Men det er viktig at legen oppfatter seg selv som like sårbar som andre.

Det finnes enkle retningslinjer som kan gjøres gjeldende også i lege-pasient-forholdet. En av disse retningslinjene lyder slik: Alt dere vil at andre skal gjøre mot dere, skal også dere gjøre mot dem (9).

Magne Nylenna

magne.nylenna@legeforeningen.no
Tidsskrift for Den norske lægeforening
Postboks 1152 Sentrum
0107 Oslo

Magne Nylenna (f. 1952) er spesialist i samfunnsmedisin og redaktør av Tidsskriftet

Litteratur

1. Braatøy T. Pasienten og lægen. Oslo: Cappelen, 1952.
2. Hem E. Med pasientens egen penn. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 1136–7.
3. Nord E. Seks leger og en pasient. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 1144–5.
4. Åpent brev til min lege. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 1145.
5. Høie IM, Kjell Vang: Nordtrøndernes klage-mur. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 1170–1.
6. Lown B. The lost art of healing. Boston: Houghton Mifflin, 1996.
7. Di Blasi Z, Harkness E, Ernst E, Georgiou A, Kleijnen J. Influence of context effects on health outcomes: a systematic review. Lancet 2001; 357: 757–62.
8. Vetlesen AJ. Profesjonell og personlig? Lege-rolle mellom vellykkethet og sårbarhet. Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 1118–21.
9. Bibelen. Matt 7,12.